

בְּפֶתִי חוֹלָה / שאול טשרניחובסקי

לי בְּבָה, בְּבָה טְפֹשֶׁנֶת!
מה קָרָה לָהּ, לְקִטְנִינֶת?
בוֹכָה היא, מְתִיפֶחֶת.
כָּל-הַבֶּקֶר אֵין לִי נַחַת.
בְּפֶתִי, בְּפֶתִי טְפֹשֶׁנֶת,
הַצָּרָה לָךְ הַכְתָּנֶת?
מה לָתֵת לָךְ? סוֹס אֲחִינוּ?
או רוֹצָה אֶת וְקִנְיִנוּ
בְּשׁוֹק-אוֹפִים עֲגַת הַנֹּפֶת?
מַעֲשֵׂה שְׁאֵת חוֹכְבֶת
בְּמִלְךָ שֶׁל קוֹפִים בְּתַפֶּת?
לא! אוֹלֵי בְּטָנְךָ כּוֹאֶבֶת?
וי-לי! וי-לי! אי צִנְצֻנֶת-
הַרְפוּאוֹת? אֶת מְמַאֲנֶת?
כָּלוּם נִפְלֵת? אַפֶּךָ פְּצוּע!
הִסִּי, הִסִּי! וּבְלִי גֵדֵר
תִּנְשָׂאִי - עוֹד הַשְּׁבוּע -
לְבַחֹר רוֹעֵה הָעֶדֶר.

מתוך **בגינה**,

מאת שאול טשרניחובסקי, איורים מאת
ליאורה גרוסמן,
הוצאת עם עובד 2012.

אִם קִטְנָה / יעקב כהן

אוי לי, אוי לי,
מר גוֹרְלִי!
חוֹלָה דָּוָה
בְּבָה שְׁלִי.

יִלְדָה שְׁלִי
מָאד חוֹלָה,
אֵינָה שׁוֹתָה,
אֵינָה אוֹכְלָה.

רֹאשָׁה כָּבֵד
וְחַם לָהּ רַב -
אֶת בִּמְטָה
צְרִיכָה לְשֹׁכֵב.

שְׁמִיכָה עָבָה
אֲכַס אוֹתָךְ,
שְׁמִיכָה חֲמָה,
וְיִיטֵב-לָךְ.

לְצוּאָרְךָ
חַתוּל אֶקְשֶׁר,
וְשִׁמְן קִיק
אֲשַׁקֶּךָ טָהוֹר.

שְׁתִּי מֵהָר,
הַכֹּל שְׁתִּי!
הֵן אֶת יִלְדָה
טוֹבָה, בְּפֶתִי.

עֲתָה תִישָׁנִי,
תְּרַבִּי זַעֲדָה -
וְיֵהִי כָּל-זֶה
לָךְ לְרִפוּאָה!

מתוך **בְּרֶכֶת בְּקָר**,

מאת יעקב כהן,
צייר נחום גוטמן,
ראה אור בהוצאת מסדה לפני
קום המדינה (אין ציון שנה).

בְּפֶתִי, בְּפֶתִי / רפאל ספורטה

בְּפֶתִי, בְּפֶתִי קִטְנִינֶת -
רִיחַ שׁוֹשָׁנִים -
שְׁתִּי חֶלֶב, לְבָשִׁי כְּתָנֶת,
נוֹמִי, נוֹמִי נִים!
נוֹמִי, נוֹמִי נִים!

נָם יָרַח בְּשָׁמִים
כְּעֵנַן חֵלוֹם
הַתְּכַפָּה, עֲצָם עֵינַיִם
לִיל טוֹב, שְׁלוֹם!

צֵל יָכַס הַגֶּן, יַד רוּחַ
תִּנְדָּנֵד עֲנָף,
שָׁם אֶפְרַח רֵךְ יְנוּחַ
רֹאשׁ אֱלֵי כָנָף.

פְּרָפְרִים זָקְפוּ כְּנָפֵימ,
פָּרַח, פָּרַח נָם.
וּבְדָמִי בְּרַכַת הַמַּיִם
דָּג זָהָב נִרְדָּם.

בְּפֶתִי, בְּפֶתִי קִטְנִינֶת -
רִיחַ שׁוֹשָׁנִים -
נוֹמִי, נוֹמִי נִים,
נוֹמִי, נוֹמִי נִים.

מתוך **ארמון החול**,

אסופת יצירותיו של רפאל ספורטה,
ציירו נחום גוטמן, תרצה טנאי,
אינָה (הרשקוביץ), הנריק הכטקופף,
רפאל כץ, תרצה שחר ורפאל
ספורטה עצמו. ערכה בתו חוה כץ,
הוצאה עצמית 2012.

הכּבוֹת שֶׁל פְּעַם

בובות היו בכל מקום שהיו בו ילדים וילדות, ולא מעט שירים נכתבו על ילדות ובובותיהן. על פי המוסכמות שרק בשנים האחרונות החלו להתערער, שירים על בובות כוונו לילדות, אף שלא פורש בהם מינו של הדובר. יעידו על כך גם האיורים שלצד השירים, שהוצגו בהם לרוב ילדה ובובתה.

שאול טשרניחובסקי (1875–1943), רופא, משורר ומתרגם, כתב על בובה חולה בנימה של קוצר רוח; הדוברת בשיר מתלוננת "כָּל-הַפֶּקֶר אֵין לִי נַחַת" וחוזרת פעמיים על "טפשוּנת" - פעם ראשונה בהצגת בובתה - "לִי בָּבָה, בָּבָה טְפֹשֶׁנֶת", ופעם שנייה בפנייה ישירה אל הבובה - "בְּבִתִּי, בְּתִי טְפֹשֶׁנֶת". הבובה "בוֹכִיָה הִיא, מְתִיפֶחֶת", ובאין סיבה נראית לעין מוצאת ה"אם" חסרת הסבלנות ("הָסִי, הָסִי!") פתרון שאולי יניח את דעתה של הבכיינית...
יעקב כּהֵן (1881–1960), משורר וסופר, מחזאי, מתרגם ובלשן, חתן פרס ישראל וחתן פרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת. לצד שירים למבוגרים שכתב על רקע פעילותו הפוליטית בתנועה הרוויזיוניסטית ("נִלְחַמָּה לְדָרוֹר לְאַרְצֵנוּ, נִלְחַמָּה / וְאִם מֵת הַדָּרוֹר – תִּחִי הַנְּקָמָה! / אִם מִשְׁפָּט אֵין בְּאַרְץ, תִּשְׁפֹּט הַתָּרֵב / וְלוֹ נִפְל כְּחֹל – מְזַכִּינֵנוּ לֹא נִרְף" [מתוך אנחנו בריונים, 1903]) פרסם יעקב כהן גם שירים לילדים, רכים וענוגים להפליא. האם הקטנה בשירו עטופת צער על מחלת הבובה. השורות "בָּבָה שְׁלִי", "יִלְדָה שְׁלִי" ו"הֵן אֶתְּ יִלְדָה / טוֹבָה, בְּתִי" מעידות על תחושת האמהות של בעלת הבובה. ראו כמה פעלים מתארים מה תעשה כדי להביא מזור לבובתה-בתה!

רפאל ספורטה (1913–1983), מורה ומנהל בתי ספר, סופר ומשורר פורה שכתב מאות שירים וסיפורים לילדים. שירו **בְּבִתִּי, בְּתִי** הוא שיר ערש קלאסי, המתאר בלשון פיוטית ובביטויים מאנישיים את העולם השקוע בשינה. גם כאן בולטת חיבתה של הילדה לבובתה, הן בביטוי החושני הלא-צפוי "רִיחַ שׁוֹשָׁנִים", והן בשורה החוזרת "בְּבִתִּי, בְּתִי קְטַנְטָנֶת". שיכּתָם של שלושת השירים ניכרת בלשון הנפלאה שבה נכתבו: "עֲגַת הַנְּפֹת" ו"צְנָצְנֶת-הָרְפוּאוֹת" אצל טשרניחובסקי; "חוֹלָה דָּוָה" ו"אֶכֶס אוֹתָךְ" אצל כהן; "צֵל יְכֵס הַגֶּן" ו"ראש אֲלֵי כָנָף" אצל ספורטה.

נירה לוין